

село Чипровецъ или Чипоровци) въ западния Балканъ при изворитѣ на Огоста. Тамъ добивали желѣзо, сребро и злато и ги обработвали. Споменъ за това се запазилъ въ имената на близкитѣ тамъ села Желѣзна и Сребърница. Въ привилегиитѣ, дадени на града отъ турцитѣ, тѣ ясно сж се наричали саксонци, а още въ 1667 г. единъ градски кварталъ все още носилъ име саксонски, макаръ отъ нѣмцитѣ да не е останало вече нито поменъ. Имало и друга още една малка саксонска колония въ Търново. Въ България саксонцитѣ сж дошли, очевидно, отъ Влашко, гдето тѣ сж живѣли въ XIV в. въ Кимполунгъ, въ Трговище и др.; въ Влашко пъкъ се преселили отъ Седмиградската областъ⁶⁸.

14. *Старобългарскитѣ селяни и крепостничеството.* Въ противоположностъ на съседнитѣ Сърбия и Византия, гдето положението на селското население е познато напълно точно, въ България само нѣколко мѣста въ грамотитѣ даватъ оскѣдни сведения за това. Въ 1347 г. въ недвижимитѣ имоти на манастира въ Орѣхово живѣли „или парици и отроци, или технитаре, или люди какови любо“. Въ най-стария вирпински хрисовулъ (1258—1277) четемъ за манастирски *отроци*. А отъ още по-стария хрисовулъ, даденъ отъ императора Василий II на охридската църква (1020), узнаваме, колко *парици* е владѣло всѣко българско епископство (стр. 152). Парици — църковни селяни често се споменуватъ въ писмата на архиепископа Теофилакта. И все пакъ тѣзи оскѣдни данни сж достатъчни да се направи заключение, че въ България е имало крепостничество, подобно на византийското: *парикъ, парохос, colonus*. И въ Сърбия сжщо тѣй се споменуватъ *парици* и *отроци*; въ XIV в. тамъ се явяватъ още *сокалници, мѣропси* и *кметове*.

Когато славянитѣ почнали да се заселватъ на полуострова, тѣ намѣрили по-голѣмата частъ селско население прикрепено къмъ земята. Презъ епохата на римската империя се образувалъ т. н. *колонатъ*, който дължи своя произходъ не на античното робство, а на колонизацията на цѣли маси военнопленници варвари. Скоро поради прѣкомѣрнитѣ данъци свободнитѣ земледѣлци били принудени да се подчинятъ като колони на едритѣ землевладѣлци. Въ Мизия развоятъ на крепостничеството билъ сжщо тѣй подготвенъ отъ господството на финскитѣ българи. Въ България ангарията въ полза на бояритѣ сжществувала още въ 894 г., значи още въ онова време, когато другитѣ славянски племена знаели само обществени работи (стр. 92). Въ X вѣкъ богомититѣ проповѣдвали, че човѣкъ не е длъженъ да работи на господаря си и решително възставали срещу „роботитѣ“.

Следъ падането на България въ 1018 г. византийскитѣ учреждения все повече се насаждатъ; при все това, още въ XIII в. въ южнославянскитѣ земи имало много свободни хора, които по своя воля сж могли да мѣняватъ мѣстожителството си. Земята тогава била населена много слабо, затова свѣтскитѣ и духовнитѣ владѣлци се грижели не само да набавятъ за чифлицитѣ си поселници, но и да ги прикрепятъ къмъ земята. Скоро самитѣ князе почнали да даряватъ на манастиритѣ и бояритѣ села заедно съ жителитѣ; жителитѣ, макаръ и да се поселявали подъ известни условия и доброволно, не могли вече да проявяватъ никаква съпротива. Въ Сърбия още въ 1322 г. съседи се скарвали заради колониститѣ, като зарадъ вещи; понѣкога цѣли семейства се жертвуватъ на манастири „на вѣки вѣковъ“. Въ българскитѣ документи четемъ, че наприм. Орѣховскиятъ манастиръ въ 1347 г. придобилъ участъци земя заедно съ жителитѣ и че царь Шишманъ въ 1378 г. въ село Градечница подарилъ на Рилския манастиръ попа Тудора съ децата и съ цѣлия му родъ и Петра Теодосова съ неговитѣ братя⁶⁹. И така по цѣлия полуостровъ билъ въ сила Юстиниановиятъ закон-